

Vad vill labour åstadkomma?

I en tid då politiken präglas av uppgivenhet och idélöshet är det upplýftande att läsa om labours agenda för förändring, skriver Svend Dahl apropå boken *The Blair Revolution – Can New Labour Deliver?*

En inte allt för djävur gissning är att labourledaren Tony Blair inom kort blir Storbritanniens premiärminister. Från att ha betraktats som ett regeringsodugligt parti, med stora inslag av vänsterextrema element, har labour förvandlats till ett parti i det politiska mittfältet och därmed till ett reellt alternativ för alla som är trötta på det konservativa styret. Men vad kommer labour att göra när de väl erövrar regeringsmakten – den frågan har det än så länge inte erbjudits något svar på.

Saklitteratur

Peter Mandelson/Roger Liddle
The Blair Revolution – Can New Labour Deliver?
Faber and Faber, 1996

I boken *The Blair Revolution – Can New Labour Deliver?* har Peter Mandelson, parlamentsledamot och en av Labours närmaste rådgivare, tillsammans med Roger Liddle försökt besvara dessa frågor.
Till skillnad från det gamla

labourpartiet som såg det som sin främsta uppgift att rulla tillbaka de reformer som Margaret Thatcher genomförde – inte minst på det arbetsrättsliga området – ser labour det idag som naturligt att bygga vidare på det som Thatcher åstadkom. Fackföreningarnas gamla maktställning skall inte återställas, de privatiserade företagen skall inte åternationaliseras etc.

Marknadskrafter

Däremot konstaterar man att de konservativa regeringarna litat för mycket till marknadskrafterna, de har, enligt Mandelson och Liddle, ignorerat de positiva effekter en aktiv statsmakt kan ha på den ekonomiska utvecklingen, exempelvis i fråga om utbildning.

Men man tar i samma andetag avstånd från labours tidigare inställning – att alla problem går att lösa med ökade offentliga utgifter. Med denna utgångspunkt för politiken är det inte så konstigt att de båda författarna gärna använder sig av beteckningen "bortom vänster och höger" för att beskriva labours nya politik.

Det centrala problemet som labours politik skall lösa är vad som i boken beskrivs som en ökad osäkerhet. Ekonomisk och teknisk förändring gör att gamla invanda strukturer försvinner, vilket leder till att många människor har svårt att finna sig till rätta. Samtidigt blir längdtidsarbetslöshet och kriminalitet allt större problem i det brittiska samhället.

Den politiska agenda som skall bidra till att lösa problemen skulle kunna sammanfattas i tre punkter: möjligheter, gemenskap och det omtvistade och till svenska svåröversatta begreppet "stakeholder capitalism".

Utbildning

Förbättring av människornas möjligheter skall, enligt labour, främst ske genom satsningar på utbildning, men även genom att hinder för nya arbetstillfällen rivas. Bland annat avser man att förändra välfärdssystemen så att det ger incitament att söka sig ut på arbetsmarknaden, och inte som idag gynnar ett långvarigt bidragsberoende.

Talet om den nya osäkerheten är knappast något som är unikt för labour, inte heller är lösningarna särskilt unika, så gott som alla politiker talar idag om satsningar på utbildning. Som tidsskriften *The Economist* skrev för några veckor sedan finns det dock skäl att ställa sig tvivlande när politiker som normalt sett är djupt oense plötsligt omfamnar en och samma lösning.

Mycket riktigt tycks inte satsningar på utbildning vara någon universallösning för arbetslöshet och osäkerhet. Vad *The Economist* visar är att sådana satsningar ofta inte ger någon effekt alls. För att de skall avhjälpa arbetslöshet måste de antingen vara små och tydligt avgränsade eller gälla grundläggande färdigheter.

I sin ambition att satsa på utbildning är labour emellertid tydligt påverkade av dessa tankegångar. Standarden på den statliga grundskolan skall förbättras, så att alla får en god grundläggande utbildning, och de arbetsmarknadspolitiska utgifterna skall, skriver man, gällande tydligt avgränsade projekt.

Gemenskap

Den andra punkten "gemenskap" handlar om att stärka familjen och det civila samhällets roll. Tvärtemot vad många vänsterpartier traditionellt ansett, ser labour familjen och det civila samhället som viktiga källor för normbildning och lösning av sociala problem. Även vad gäller kriminalpolitiken har labour närmast sig de konservativa och intar nu ståndpunkten att straffen skall skärpas.

Den tredje viktiga punkten är begreppet "stakeholder capitalism", vars innebörd är allt annat än tydlig. Normalt sett tolkas begreppet dock som att företagen inte enbart skall ta hänsyn till aktieägarnas intressen, utan även agera som ansvarsfulla "medborgare" gentemot anställda och samhället i stort, med andra ord vad som i Tyskland kallas för "social marknadsekonomi".

I boken presenteras dock inga konkreta förslag, vilket vittnar om hur besvärligt begreppet är. Dels står idéerna i strid med brittiska traditioner, dels kan

man ställa sig frågan om inte de anställda och samhällets intressen bäst gynnas just genom att företagen försöker främja aktieägarnas intressen.

Bokens verkliga styrka är emellertid knappast uppräknningen av reformförslag, utan att man till skillnad från många andra politiska skrifter låter resonemangen ta sin utgångspunkt i vanliga människor och deras behov. Genomgående använder man sig av fiktiva familjer för att göra policyförslagen levande.

Abstrakt

Kanske är det just här svaret på på boktitelns fråga står att finna. Genom att göra idéer och förslag levande kan man lättare vinna stöd för dem. Detta är en insikt som tyvärr saknas hos de flesta partier som säger sig vilja genomföra stora förändringar, till exempel verkar moderaternas ambitioner att förnya Sveriges mest handla om abstrakta företags och tillväxt och konkurrenskraft, i stället för om vanliga människors behov.

I en tid då politiken präglas av uppgivenhet och idélöshet är det upplýftande att läsa om labours agenda för förändring. På ett sätt som få andra partier erbjuder labour idag en tro på att framtiden inte enbart utgör ett hot, utan är full av möjligheter. Även svensk politik skulle må bra av fler politiker och partier med denna uppfattning.

SVEND DAHL

Debatten om det korrekta i att säga galna kosjukan, som förts i SvD kommenteras av Jan Anward.

Den sjukdom som har gjort brittiskt nötkött oätligt, eller åtminstone oaptitligt, heter galna kosjukan på svenska. Detta i kraft av den sociologiska lag som Harold Garfinkel kort och koncist har formulerat som "Faktum gäller". Det vill säga: om ett socialt faktum bryter mot en allmän norm, så är det brottet som gäller, inte normen. När sjukdomen ifråga först började omtalas på svenska, så var galna kosjukan det uttryck som myntades för den.

Språket & vi

Dock, som framgår av en liten debatt på Svenska Dagbladets kultursida den senaste tiden, är det inte alla som vill finna sig i detta sakernas tillstånd. I en parallell verklighet, där Birger Bergh oundvikligt bestämmer över svenska språket, heter det inte galna kosjukan, utan galenkosjukan. Trots en del utmärkte påhopp på Bergh, bland annat av redaktören för denna sida, framhårdar han (SvD 17/4). Svenskan bör komma till Bergh, inte tvärtom. Det korrekta svenska namnet på sjukdomen är och förblir, enligt honom, galenkosjukan.

Jag tar mig för pannan och undrar varför man skall spilla

Noch ein Messerschmidt

mental energi på en sådan här fråga. Varför inte göra en riktig insats för svenska språket istället, exempelvis genom att uppmuntra sina studenter att som extrakräck driva små dubbningstirmer, som kan konkurrera ut de eländiga firmor som nu sköter dubbningen i film och TV och som ser till att alla figurer låter precis likadant, oavsett vad de gör och säger?

Diskrepans

Men OK. Frågan är väckt och behöver utredas. Vad som står vän av ordning i uttrycket *galna kosjukan* är att galna betydelsemässigt bestämmer ko, men till formen rättar sig efter sjukkan. Denna diskrepans mellan form och betydelse är ju förstas "ologisk", men det är en typ av ologik som de flesta svensktalande verkar kunna leva med.

Det räcker ju med att titta på andra fall av ordbildning för att inse att så är fallet. En sociokulturell pluralist (sociokulturella pluralister i pluralis) är inte en sociokulturell förespråkare av pluralism, utan en förespråkare av sociokulturell pluralism. En deontisk logiker behöver själv inte vara särskilt pliktrogen, det räcker med att hon sysslar med deontisk logik.

Det här fenomenet är i själva verket så pass vanligt i olika

språk att det till och med finns en specialiserad teknisk litteratur om det inom lingvistik, under rubriken "bracketing paradoxes". En översikt av debatten kan man hitta i kapitel 10 i Andrew Spencers "Morphological Theory" (Blackwell 1991). Man kan också hitta mängder av exempel i Wellanders "Riktig svenska" och i Douglas Hofstadters lysande bidrag till det nobel-symposium om språk och tanke som ägde rum i Stockholm 1994 ("Speechstuff and Thoughtstuff", i "Of Thoughts and Words", utgiven av Sture Allén, Imperial College Press, 1995).

Sammanställningar

När det gäller sammanställningar, så är läget följande i svenskan. Om vi vill kombinera varm korv och gubbe – för att ta ett klassiskt Wellanderskt exempel – så har vi tre möjligheter:

1. Vi kan göra en sammanställning av *korv* och *gubbe* och låta varm bestämma denna sammanställning, enligt modellen sociokulturell pluralist. Då får vi följande böjningsmönster, där varm formellt rättar sig efter gubbe:

en varm korvgubbe, den siste varma korvgubben, varma korvgubbar, de sista varma korvgubbarna.

2. Vi kan göra en sammanställning av *varm korv*, å ena si-

dan, och *gubbe*, å andra sidan. Då får vi följande böjningsmönster, där varm korv är konstant:

en varm korv-gubbe, den siste varm korv-gubben, varm korv-gubbar, de sista varm korv-gubbarna

3. Vi kan göra en sammanställning av *varm, korv* och *gubbe*. Då får vi följande böjningsmönster, där både varm och korv är konstanta:

en varmkorvgubbe, den siste varmkorvgubben, varmkorvgubbar, de sista varmkorvgubbarna

Till skillnad från fall 2 ligger dock betoningen i varmkorvgubbe på varm och gubbe, som i första raden i Owe Thörnquists Varm korv-boogie (jämför rödvinsvänner). I varm korv-gubbe ligger den på korv och gubbe.

Om vi överför det här resonemanget på den aktuella sjukdomen, så kan vi således omtala den som *galna kosjukan*, som *galen ko-sjukan* eller som *galenkosjukan*. Alla dessa tre uttryck är möjliga i svenskan och inget av dem är mer korrekt än de övriga.

Det man gillar bäst

Vilket uttryck skall man då välja? Som den flitige läsaren av Språket och vi redan har gissat, så menar jag att man skall

välja det uttryck som man tycker bäst om.

Personligen har jag två saker emot galenkosjukan. För det första blir rytmen fel, eftersom betoningen ligger på första (ga) och näst sista (sju)stavelsena. Det är dock inget argument som biter på Birger Bergh, eftersom skånskan har samma betoning i fall 2 (galen ko-sjukan) och fall 3 (galenkosjukan). För det andra är galenkosjukan en smula ogenomskingligt. När jag ser det associerar jag snarare till namnet på någon ukrainsk hockeyspelare än till en sammansättning av galen och ko.

Lust

Men det avgörande argumentet är, i mitt tycke, det som Peter Elmlund kom med i Svenska Dagbladet: Vi bör fortsätta att använda galna kosjukan, eftersom det uttrycket genererar mest språklig lust, tack vare sin i praktiken harmlösa, men intellektuellt stimulerande dubbeltydighet.

Och titeln på denna artikel, då? Messerschmidt är en historiskt belagd felsägning för beserwisser, som har lett till en språkförändring i en trängre krets av svensktalande. I teknisk jargong är Messerschmidt en malapropism, det vill säga en felsägning som innebär att man byter ut ett främmande ord mot ett annat, liklydande men betydelsemässigt olik, främmande ord – inkonsistent istället för inkontinent, exempelvis. Titeln betyder alltså: Ännu en beserwisser.

JAN ANWARD